

Regionens folkhögskolor

nutid och framtid

Region Dalarna Kultur och bildning
Rapportförfattare: Ann-Louise Rönestål Ek
Ekonomisk sammanställning: Fredrik Hall
Diarienummer: RD21/03509

Innehåll

Folkhögskolornas uppdrag och roll för lärande och utveckling – organisation, finansiering och driftsform	4
Fornby folkhögskola	6
Ekonomiskt utfall med kommentarer	6
Intervju med Hjalle Östman, rektor Fornby folkhögskola	7
Malungs folkhögskola	11
Ekonomiskt utfall med kommentarer	11
Intervju med Agneta Stolpe, tf rektor Malungs folkhögskola	12
Mora folkhögskola	16
Ekonomiskt utfall med kommentarer	16
Intervju med Markus Darth, tf Mora folkhögskola	17
Kompletterande kommentarer från skoladministratör Carola Gren	17
Intervju med Malin Lagergren, förvaltningschef Kultur och bildning Region Dalarna	21

Folkhögskolornas uppdrag och roll för lärande och utveckling

– organisation, finansiering och driftsform

Region Dalarnas folkhögskolor är en viktig resurs för lärande och utveckling i Dalarna. Strategiskt placerade i olika delar av länet och med kompetent personal erbjuder folkhögskolorna Fornby, Malung och Mora en bredd av kurser som spänner från skinsömnad och vävning till fjäll- och vildmarksledare och fritidsledarutbildning. Det finns många tankar på folkhögskolorna kring hur framtiden ser ut vad gäller bland annat finansiering och lokalisering. Denna rapport vill ge en lättillgänglig överblick över ekonomin, synliggöra skolornas syn på sin situation och ambitionen är att den ska kunna fungera som ett diskussionsunderlag kring folkhögskolornas fortsatta framtid.

Utgångspunkten är intervjuer med rektorerna på Fornby, Malung och Mora folkhögskolor för att få deras bild av läget. Vi har också tittat på de tre folkhögskolornas resultat från de senaste fem åren 2016–2020.

Gemensamt för skolledarna är en övertygelse om att folkhögskolorna i den form de har nu spelar en viktig roll för utvecklingen i Dalarna, bland annat genom att ta ansvar för språkutbildning för nyanlända. En oro finns över att bli beroende av externa intäkter för att kunna finansiera verksamheten och över det eftersatta underhållet av lokaler. Viss osäkerhet uttrycks också inför hur utbildningsformen folkhögskola kommer att värderas framåt i tiden beroende på hur de politiska vindarna blåser.

Upplägget i rapporten är att skolorna presenteras var för sig. Varje avsnitt innehåller diagram som visar ekonomiskt utfall med kommentarer samt intervju med respektive skolas rektor. Avslutningsvis finns också en intervju med Region Dalarnas kultur- och bildningschef som kommenterar rektorernas reflektioner och reflekterar över folkhögskolornas framtida organisation och inriktning.

De senaste årens ekonomiska utveckling visar på en negativ trend för folkhögskolorna. Varje års resultat har olika förklaringar, vilket finns med i kommentarerna, men sammanfattningsvis ser vi en nedåtgående trend för alla skolorna. Coronapandemin har givetvis påverkat resultatet, men även om man bortser från detta så har skolorna en svårighet att få en budget i balans. Kostnaderna ökar i snabbare takt än intäkterna. Siffrorna påvisar att samtliga folkhögskolor är helt beroende av externa intäkter. Såsom

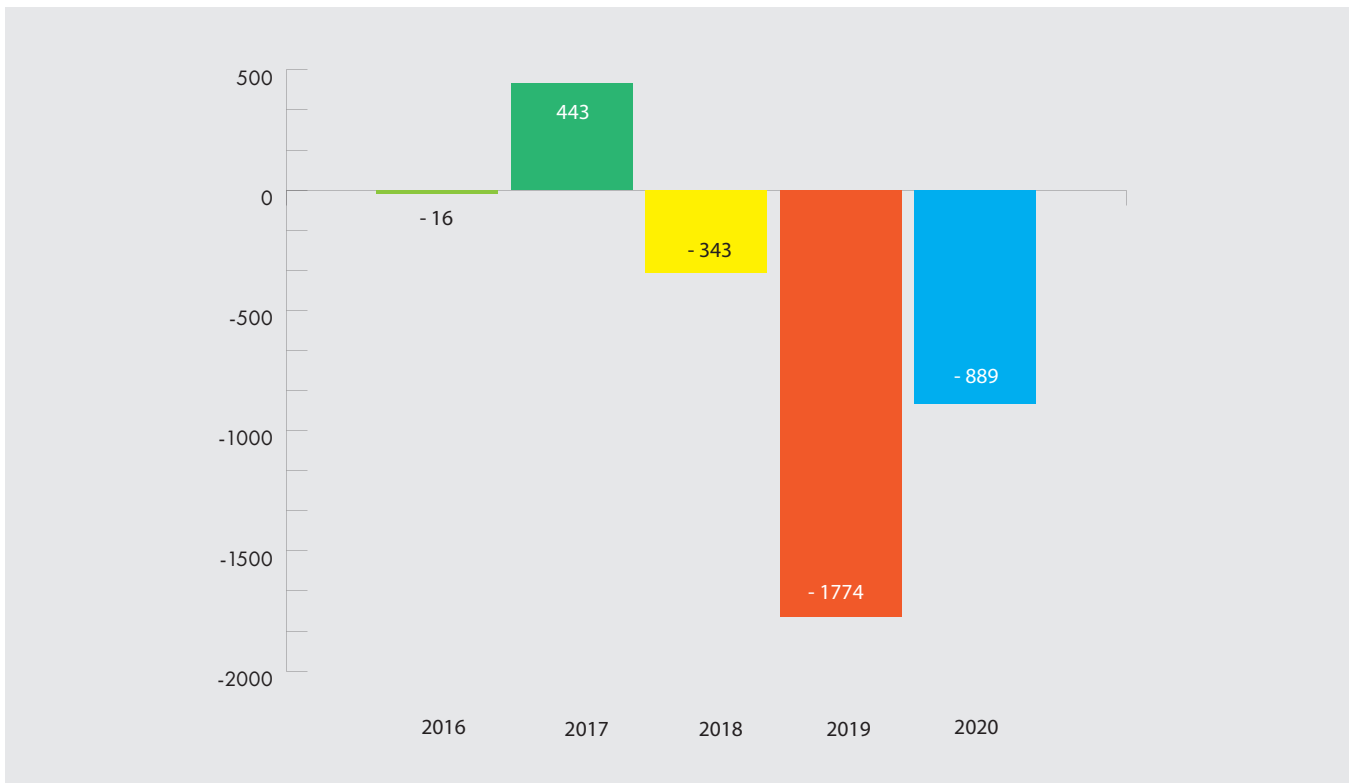

Fiolkurs på Malungs folkhögskola.

konferenser, Vasaloppet och Dansbandsveckan. Utan dessa extra intäkter blir det svårt att få ekonomin att gå ihop. De externa intäkterna är svårare att budgetera, då de är mer osäkra. Detta har blivit särskilt påtagligt under Coronapandemin, då både Vasaloppet och Dansbandsveckan ställdes in. Men andra faktorer som t.ex. väder kan också påverka de externa intäkterna. Vad gäller kostnadssidan visar sammanställningen att lönekostnader är den enskilt största posten. Det är svårare att påverka denna kostnadsdel, då folkhögskolorna har en arbetsmarknad med branschmässiga löner att förhålla sig till. Lokalernas underhåll är eftersatt och detta leder till att det krävs stora investeringar för att åtgärda bristerna. Då det inte finns marginaler i budgeten för att komma ikapp med det eftersatta underhållsarbetet prioriteras inte detta i nuläget, utan dessa nödvändiga investeringar skjuts på framtiden. För mer ekonomisk information om folkhögskolorna rekommenderas förvaltningarnas verksamhetsberättelser från delårs- och årsbokslut. Dessa finns i handlingarna för kultur- och bildningsnämnden. Se länk: PACT ePub (regiondalarna.se)

Ann-Louise Rönestål Ek, rapportförfattare

Fornby folkhögskola

Kommentar 2020: Fornby Folkhögskola hade 2020 ett resultat på -0,9 mnkr där intäkterna var 0,2 mnkr lägre än budgeterat samt kostnaderna var 0,7 mnkr högre än budgeterat.

Kommentar 2019: I det stora hela så är det alltså Stadsbidragen som minskat av olika orsaker samt för lite intäkter på internat, restaurang och konferens som gör underskottet. Fornby har försökt att dra ner på kostnaderna för att minska underskottet, men det är svårt att dra ner på t.ex. personal när en kurs får några deltagare färre, eller pga att en kurs startar senare än planerat. Att skolan blev återbetalningsskyldig för 2018 är inte heller något som gör att skolan kan dra ner på kostnader för 2019. Målet är fortfarande att klara av de platser de har för 2020. Totalt blev kostnaderna lite lägre än budgeterat.

Fornby folkhögskola ligger i Borlänge kommun. Skolans inriktning är allmänna behörighetsgivande kurser och kurser med estetisk och konstnärlig inriktning.

Intervju med Hjalte Östman

rektor Fornby folkhögskola

Vad har du för ansvarsområde idag?

– Jag är ytterst ansvarig för hela verksamheten – det pedagogiska, internat, all kursverksamhet, sedan har jag också en servicechef också med personalansvar för städ, kök, vaktmästeri.

Finns områden som du skulle vilja släppa ansvaret för – vilka och varför?

– Nej, jag har en biträdande rektor som sköter mycket av schemaplanering osv, hon jobbar halvtid utan personalansvar. Jag tycker det upplägget funkar

bra. Jag gör en stor del av marknadsföringen för skolan, kurserna. Jag har tänkt ibland att jag skulle sluta med det, det skulle i så fall köpas in. Det finns inte inlagt hos oss egentligen. Det finns ju en kommunikationsavdelning på Regionen och det funkar väl bättre nu, men det tar längre tid att be dem än att göra det själv, för det finns inget riktigt etablerat samarbete. Som skolledare skulle jag vilja slippa det. Det borde inte vara en rektors jobb, men jag tycker samtidigt att det är roligt, det skulle vara svårt att rekrytera en ersättare och rymma det inom budget.

Vill ni ha fortsatt konferensverksamhet på Fornby folkhögskola?

– Ja, det vill vi ha. Det är ett bra sätt att öka medvetenheten om skolan, det händer saker när det kommer folk utifrån, det blir inte isolerat, vilket är bra för andra deltagare, det vitaliserar skolan. Det är en inkomstkälla för oss men regionen skulle kunna ta över delar – det skulle kunna bokas och skötas centralt, men vi sköter det på plats. Det är bra för oss och för regionen med konferensverksamhet, det är billigare att göra det hos oss.

Vad krävs för att bedriva professionell konferensverksamhet på en folkhögskola?

– Det behövs kompetent personal, restaurangkök och bra lokaler. Det är lokalerna som är kruxet, inom en tioårsperiod kommer vi inte att få några konferensgäster om vi inte får en ansiktslyftning, vi konkurrerar med hotell, gästerna vill vara där det är fräscht, det gäller också inhouse. Det går inte att vara pittoresk hela tiden. De kostnader vi har räcker inte – det är bara verksamhetsmedel. Vi gör en fastighetsutvecklingsplan där vi beskriver detta. Vi gör det bra idag, vana att bedriva konferensverksamhet, men jag tror vi ska ha folk på plats som kan vara konferensvärdar, tekniker osv. Men att själva bokningen sköts hos oss är inte A och O, det vore lättare om vi sågs som en del av Regionens interna konferensdel på något sätt.

Skulle någon annan enhet inom regionen (t.ex. Regionservice) kunna driva konferensdelen, vilka för- och nackdelar ser du med det?

– Ja, delar av verksamheten. T.ex. bokning. Föregås av utbildning osv. Och en sådan förändring kräver att det lämnas över på ett bra sätt. Ibland går det så fort med centraliseringsprojekt i Regionen att man inte hinner med. Viktigt att förändringar få ta tid.

Vad har Fornby folkhögskola för utmaningar som ni står inför? Beskriv prioritering och tänkta åtgärder?

– Lokalerna – de behöver rustas upp, vi har en plan för underhåll, det har varit eftersatt väldigt länge. Det stora dilemma – vi har regionen och folkbildningsrådet (staten) som huvudmän, de fördelar pengar till

folkbildningen och sätter upp regler. Jag har jobbat här drygt 3 år och kan se hur det under en tioårsperiod osthylvats – de statliga bidragen de har inte höjts i samma nivå som kostnaderna har ökat och detta börjar ju märkas nu runtom i Sverige. Folkhögskolorna har det jåkligt tufft. Då kan man titta på det ur effektiviseringssynpunkt, vi kan göra mindre/snabbare/bättre, men det går en gräns där vi till slut tappar vårt existensberättigande. Vi måste ha serviceorganisationen – kunna ha städ, vaktmästare, osv – vi kan ha internat osv, sådant får vi skära i. Mardrömmen är att inte ha matsal och catering istället, då blir det inte en folkhögskola till slut. Det finns starka politiska vindar för att vi har spelat ut vår roll, vilket vi inte håller med om, vi ser att vi behövs ännu mer nu i ett polariserat samhälle. Den stora knäckfrågan i detta samarbete mellan stat och region är vad ska folkbildningen bli, vilken är folkhögskolornas roll? Effektivitetssträvan är något som oroar mig. Vad gäller konferenserna till exempel hamnar diskussionen i det ibland – kan vi centralisera? Det finns en fara i att allt ska bli så effektivt, det kan bli lika dyrt ändå. Får folkhögskolan kosta pengar? Det är en fråga på riksplanet. Just nu är det många folkhögskolor som jagar projektmedel, externa medel, man hittar sätt att driva in pengar, men vårt jobb ska inte vara att jaga pengar, det är inte vad vi är bäst på. Jag tänker att konferenserna till viss del kan vara en intäktskälla. Vissa regionskolor med större verksamhet än oss kan ha det så – men då blir man ett litet företag och jag vet inte om vi ska vara det.

Hur kan folkhögskolan vara en resurs för kompetensförsörjningen i länet? Uppdragsutbildningar, utbildning inom bristyrken osv. Vad krävs för att ni ska kunna bedriva sådant, finns utrymme för det?

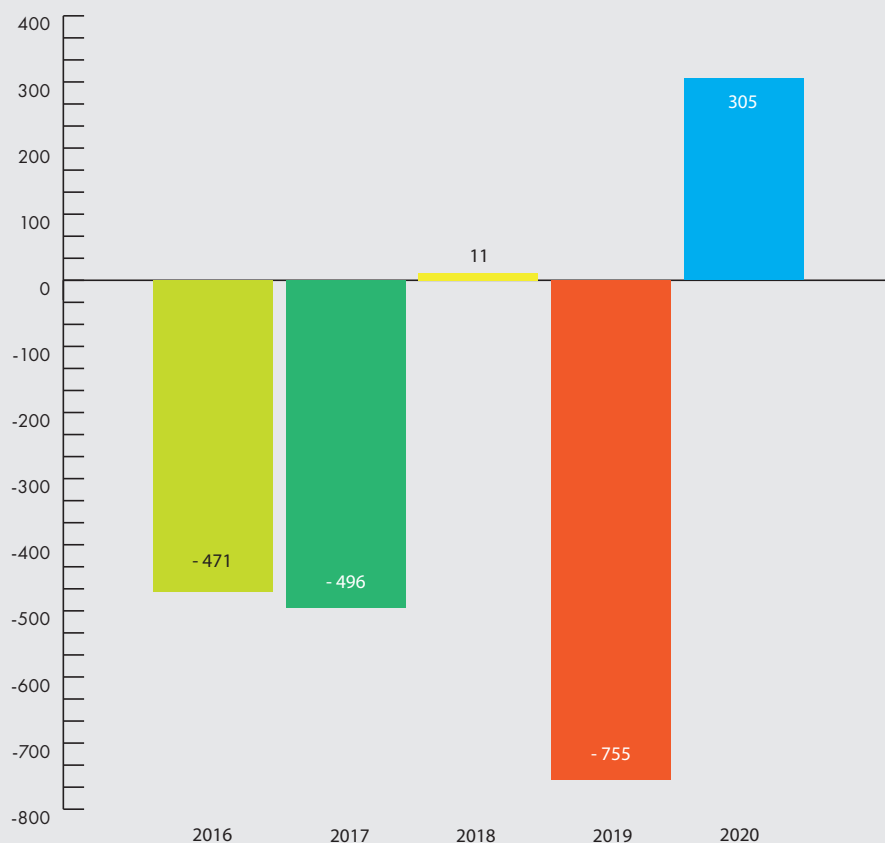
– Jag tror att vi kan vara en jätteresurs, detta har vi pratat om, men det måste organiseras på ett smart sätt, ibland får vi frågan ”kan ni göra detta?” Till exempel internutbildningar, men också när det kommer folk från andra länder. Där finns behov där vi skulle kunna bidra mer. Vet att det gjorts med tandläkare, sjuksköterskor etc på andra ställen och här på Fornby innan jag började arbeta här. Det vore jättespännande för oss också, ofta har vi kompetensen inhouse och kan vid behov köpa in extra kompetens, vi kan ju detta. Men regionen måste visa oss hur det ska göras. Men definitivt kan alla tre folkhögskolorna vara en jätteresurs. Det behövs ett strategiskt arbete och inte bara ad hoc. Rektorer byts ut, sådana frågor kommer när man blir varm i kläderna. Flyktingarna blivit färre och vi har lagt ner språkutbildningar, avvecklat mycket den senaste tiden. Jättetråkigt att det inte är samma tryck längre, som när vi började SFI-klasser osv. Det är en liten sorg att ha tappat alla dessa människor, alla sorters människor. Det går ju att ha beredskap för att jobba så igen. Många av de lärarna finns kvar även om de inte jobbar med det de är bäst på längre. Inte så lång startsträcka. Det som är svårt med uppdragsutbildningarna är att det krävs yrkeskompetens. Gör man ett samarbete med regionen, utbildar tandläkare till exempel, då behöver man

en yrkesdel i det och den biten har inte vi. Inslagen av det kan man samverka kring. Boende och annat runt omkring finns ju.

Skulle uppdragsutbildningar kunna bidra till en bättre ekonomi för folkhögskolan? Och hur tänker du kring hur ni klara ekonomin?

– Ja, det skulle definitivt bidra. Uppdragsutbildningarna är ju inte inom ordinarie deltagarveckor, man får betalt, går inte bara plus minus noll – det ska upphandlas osv men tror ändå vi kan vara billigare än privata aktörer. Ska man se en långsiktig lösning måste det till ett bra samarbete med Region Dalarna – bestämma att vi gör x antal utbildningar i snitt per år – så att man inte monterar upp och ner verksamhet och det inte finns någon framförhållning. Om man kan hitta en riktigt bra blandning av konferenser och utbildningar – den vinsten skulle kunna räcka till att fräscha upp lokaler och lite grädde på moset. Jag tänker att det viktigaste är att sprida ordet, den största risken är att inte få deltagare till de långa kurserna. Det allra bästa är mun till mun-metoden, de som varit hos oss ska prata gott om oss. Bästa marknadsföringen som Fornby folkhögskola kan få. Så att vi inte ”bara” blir en plats för de som ska plugga upp gymnasiebetyg utan blir en blandning av folk, blir en plats där regionen kan förlägga utbildningar. Jag hoppas jobb på riksplanet för att folkhögskolorna ska överleva utan externa utbildningar och så, vi kan vi göra sådant ändå, men vi ska inte göra det av överlevnadsskäl. Önskar inte det. Vi jobbar med kniven mot strupen hela tiden, så är det 2021.

Malungs folkhögskola

Kommentar 2020: Malungs Folkhögskola hade 2020 ett resultat på 0,3 mnkr där intäkterna var 1,4 mnkr lägre än budgeterat och kostnaderna var 1,7 mnkr lägre än budgeterat.

Kommentar 2019: Utökningen av antalet statsbidragsveckor har gjort verksamheten under året mer svårbudgeterad. Antalet sökande till höstens kurser har minskat, delvis på grund av problem med hemsidan. Kostnaden för tillfälliga lärartjänster har ökat då vi planerat och genomfört ny verksamhet. Denna verksamhet har genomförts enligt plan medan annan verksamhet tappat deltagare vilket inneburit att vi inte fått del av ökade statsbidrag i den omfattning vi planerat för. Resultatet innebär mindre statsbidrag och ökade kostnader. Inför 2020 kommer systemet med de utökade deltagarveckorna att permanentas och därmed bör kostnader och intäkter vara enklare att budgetera korrekt.

Malungs folkhögskola ligger i Malung-Sälens kommun. Skolans profilområden är natur, kultur och hälsa.

Intervju med Agneta Stolpe

tf rektor Malungs folkhögskola

Vad har du för ansvarsområde idag?

– Jag har verksamhetsansvar – det som är speciellt för folkhögskolor är att det gäller både för själva driften av verksamheten, deltagarnivån och personalnivån och även fastighetsnivån, vilket är lite märkligt, det blir ansvar för arbetsmiljö både vad gäller den fysiska och psykologiska dimensionen och ansvar för ekonomin. I den här rollen är det väldigt lätt man blir en fixare när saker och ting inte ordnar sig, när det inte finns folk. Jag försöker, men det är svårt. Vi har haft process om vi ska lägga om verksamheten bli a stänga köket tillfälligt. Jag är stolt över att vi i ledningsgruppen fått med oss hela personalen, när jag pratade med biträdande och kökschef sa de ”det känns självklart, vi har ett bra underlag och har förståelse för varandra”.

Finns områden som du skulle vilja släppa ansvaret för – vilka och varför?

– En enkel förändring som vi har på gång: vaktmästeriet som nu enligt traditionen ligger under rektor läggs istället över på service för bättre samordning. Fastigheter skulle jag gärna slippa ansvaret för. Det kanske hänger på mig att ta kontakt med regionfastigheter, för jag har inte hört något från dem, de har inte varit här sedan januari. Malungs folkhögskola har undermåliga fastigheter, man får gå runt och blunda, stackars de som bor på internatet! Vi har tio i en trång korridor. Sen också skulle jag önska att jag hade någon mer att ta huvudansvar för marknadsföringen, där haltar det. Det finns en grafisk formgivare på lönebidrag på halvtid som sköter hemsidan men hon ska ha material att jobba med också.

Vill ni ha fortsatt konferensverksamhet på Malungs folkhögskola?

– Ja absolut. Det tycker jag skulle vara fantastiskt, jag tog upp detta i budgetdialog med ekonomerna, vi skulle gärna vara en aktör lokalt, men vi har ju inte lokalerna. Aulan är trivsamt men det är mer lämpligt för föreläsningar, det har vi haft också, samproducerat konserter och föreläsningar, men vi skulle behöva höja standarden på fastigheterna för att kunna duga. Restaurangen är bra. Vi har fantastisk personal och bra mat, det kan vi konkurrera med, ett så fantastiskt kök. Det finns möjligheter. Vi skulle behöva översyn på lokaler, behöva en reception. Servicechefen sitter i ett genomgångsrum som är 2x2 meter. Men absolut skulle vi vilja jobba mer med konferens, t.ex. under dansbandsveckan då det kommer 50 000 personer och under Vasaloppet, där skulle man kunna utöka mer. Erbjuder möjlighet att komma hit dagen innan och också ha konferens.

Vad krävs för att bedriva professionell konferensverksamhet på en folkhögskola?

– Lokaler som sagt. Jag tänker att folkhögskolan när den fungerar som bäst (utan Coronarestriktioner osv) har en social kompetens som är unik. Vi är vana att ta emot människor av allehanda slag, vi har en bredd i utbudet, vi kan stärka upp när det gäller teori, vi har kontakter inom så många områden, om vi inte kan vara konferensdrivare själva så har vi kontakt med föreläsare och vi är praktiskt kunniga. Tänk om man kunde bygga konferenser utifrån en person som Tjapp Lars, han är en skinnsömmare som är storstjärna ute i Europa, men vi har inte råd med honom. Det finns säkert möjlighet att söka stöd som inte jag känner till, ytterligare en sak att få hjälp med. Det är svårt att hitta stödmöjligheter, det kan man behöva hjälp med. Det finns möjligheter att göra mera inom konferens, där kanske vi på regionens folkhögskolor kan gå ihop och göra konferenspaket tillsammans!

Skulle någon annan enhet inom regionen (t.ex. Regionservice) kunna driva konferensdelen, vilka för- och nackdelar ser du med det?

– Svårt att säga. Men finns säkert saker att lägga ut t.ex. bokningsverksamhet, marknadsföring.

Vad har Malungs folkhögskola för utmaningar som ni står inför? Beskriv prioritering och tänkta åtgärder?

– Fastigheter! Det begränsar oss hela tiden. Framförallt i vårt utvecklingsarbete. Vi har det annorlunda jämfört med Mora och Fornby då vi inte har ett upptagningsområde med mycket folk, de flesta av våra deltagare kommer resande, vi är beroende av internatet på ett annat sätt. Det måste fungera, få folk att vilja komma hit, vi har inte samma folkmängd som kan resa över dagen. Det påverkar vår möjlighet att fylla våra långa kurser. Vi är i en rävsax som vi försöker ta oss ur, vi fyller inte alla våra långa kurser, då har man försökt hålla konstgjord andning med kortare kurser. Men dessa har vi varit tvungna att ställa in pga pandemin, under denna vår och höst har vi fått ställa in, det påverkar ekonomin och deltagarveckor. Vi har ju personalen, den kan vi ju inte säga upp för ett halvår, vi har kostnader men får inga intäkter via internatet just nu, vi riskerar att inte nå upp i ingångsvärde, får vi detta nu från folkbildningsrådet nu? Det är en utmaning, vi tittar på hur vi kan prioritera och profilera de olika delar som vi har och vi har gjort som ett lapptäcke de senaste åren och vi behöver ha större bitar. Engagerad, bra personal, fantastisk miljö här, men det gäller att göra något av det också. Det är en utmaning också i att det har varit ledningsbyte. Vi ska in med ny rektor i höst, det är en möjlighet och utmaning, hur får vi det att löpa på.

Hur kan folkhögskolan vara en resurs för kompetensförsörjningen i länet? Uppdragsutbildningar, utbildning inom bristyrken osv. Vad krävs för att ni ska kunna bedriva sådant, finns utrymme för detta?

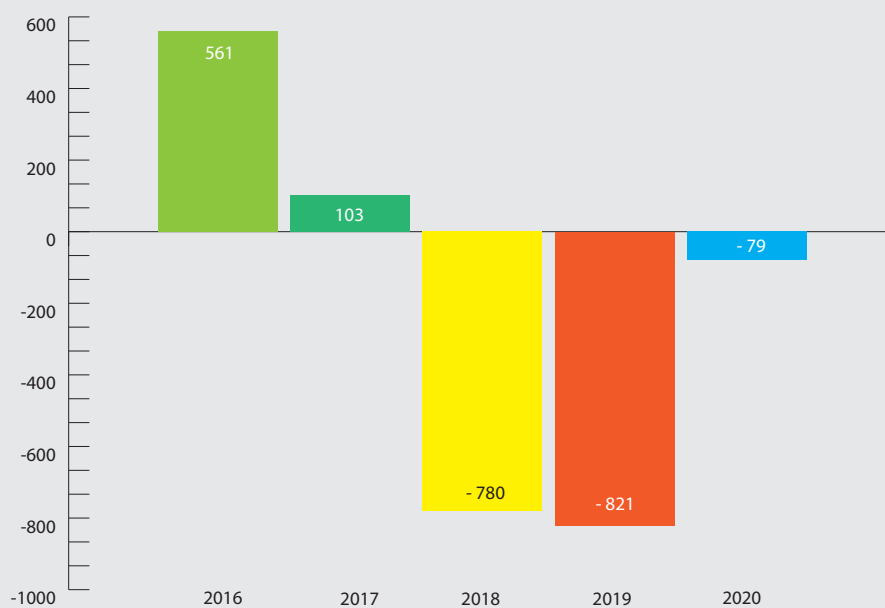
– Vi kan ta emot uppdragsutbildningar, har gjort det förr mot tandläkare från Portugal, det funkade jättebra. Så vi kan absolut ta emot uppdragsutbildningar med förutsättningen att vi får betalt för det. Vi har kompetens. Men internaten ... ska folk placeras på hotellet istället, vad kostar det? Det måste vara ett drägligt boende. Vi vill gärna göra detta, det tillför både regionen och skolan väldigt mycket, vi har en bristyrkesutbildning till personlig assistent som vi hoppas köra nästa år också. Utifrån läget i länet så har folkhögskolan en viktig och värdefull roll. Inte minst i den här delen av länet, vi har ingen högskola här, vi har folkhögskolan, lärcentrum och gymnasium. Det finns något av en tradition i dessa kommuner att utbildning inte är så viktigt. Förr visste man att man kunde jobba på Jofa, att det löser sig, men så är det inte längre. Med omställningen nu – även med Corona – måste vi se vår roll i samhället. Vad händer med egenföretagare, vill man göra

nya saker, flexibiliteten i arbetslivet som också förväntas nu, läsa upp betyg online t.ex. – allt detta gör att vi behöver vara på banan. En sak jag tänkt på är att folkhögskolorna skulle behöva studios för digitala möten och utbildningstillfällen. Vet att man testat detta på Kultur- och bildning, det är bra och kan byggas ut till att gälla skolorna också. Inreda studios gärna utan trasiga tapeter, där någon tänkt kring ljus, akustik etc. Vi inte kan åka till Falun och låna er studio, våra lokalbehov borde prioriteras. Vi kan inte hyra in oss på kontorshotell eller högskolan, de finns inte här. Har vi en studio och jobbar mer flexibelt kan vi verkligen bli resursen för länets kompetensförsörjning. Det är den stora utmaningen. Dessutom kommer en del ungdomar faktiskt tillbaka efter studier i storstäderna, då ska vi finnas där.

Skulle uppdragsutbildningar kunna bidra till en bättre ekonomi för folkhögskolan? Och hur tänker du kring hur ni ska kunna klara ekonomin?

– Ja det skulle bidra till en bättre ekonomi. Utan det är det tufft. Vi får ett ingångsvärde – antal deltagarveckor per år, och utifrån det beräknas statsbidraget. Och om vi då gör fler, lägger in en kurs till, får vi inga statsbidrag för det. Möjligheten kom för ett par år sedan när folkbildningsrådet sa att vi skulle söka för 5 000, då skulle det innebära mer pengar och då skulle vi kunna satsa mer. Vi har inte kunnat bevisa att vi kan göra mer, vi har legat på marginalen. Jag tror att det är 4 568. Eftersom vi inte får mer om vi gör fler veckor måste vår målsättning vara att nå upp till 5 000 – då får vi mer statsbidrag. Det hade vi nått upp till utan Corona, nu har vi fått backa igen, står och stampar, hoppas att den ambitionen finns kvar hos folkbildningsrådet. Jag vet att det finns påtryckningar mot regeringen att folkhögskolorna behöver förstärkta resurser, blir tufft annars. Vi betalar hyran dubbelt, måste laga och köpa reservdelar, vattenledningen trasig, vi får betala. Regionen borde förstå detta. Förra året gick vi 300 000 plus, vi förlorade intäkter på internat på grund av den inställda dansbandsveckan, men med en nedbantad verksamhet klarade vi ekonomin, det har inte varit något större underskott.

Mora folkhögskola

Kommentar 2020: Mora Folkhögskola hade 2020 ett resultat på -0,1 mnkr, där intäkterna var 0,5 mnkr lägre än budgeterat och kostnaderna var 0,4 mnkr lägre än budgeterat.

Kommentar 2019: Sammanfattningsvis så kan man säga att Mora folkhögskolas underskott beror till stor del på minskade statsbidrag. Det har varit svårt att dra ner på kostnader i takt med att bidragen minskat, situationen med minskade deltagare var tillfällig, och skolan har fortfarande som mål att uppfylla platserna nästa år. Det har varit en del omställningar på skolan med nyanställda, bland annat ny rektor andra halvåret samt en ny kökschef. En allvarig situation på folkhögskolan krävde stöd och hjälp från HR. Lönekostnaderna har också blivit något högre än budgeterat.

Mora folkhögskola ligger i Mora kommun. Skolans profilkurser är bland annat textilt hantverk, anpassad it och ekologisk odling.

Intervju med Markus Darth if Mora folkhögskola Kompletterande kommentarer från skoladministratör Carola Gren

Vad har du för ansvarsområde idag?

– I dagsläget är jag tillförordnad chef, under Ullas frånvaro löser jag det jag kan, håller undan fakturor och så vidare. En del andra beslut är för stora för mig, det är sådant som man måste vara insatt i. Min ordinarie tjänst är som servicechef, då är mitt ansvar kök, städ, vaktmästeri. Jag samarbetar med föreningslivet, har koll på konferenser, lite av fastigheter och internatfrågor ligger också på mig.

Finns områden som du skulle vilja släppa ansvaret för – vilka och varför?

– Nej, jag är anställd som chef, i det ingår ansvar för personal samt verksamhets- och budgetansvar. Kliver man in i en sådan roll får man ta det som ingår i jobbet.

Vill ni ha fortsatt konferensverksamhet på Mora folkhögskola?

– Ja, det tycker jag. Framförallt ska vi fortsätta att utveckla den delen. Med lokala eller andra aktörer, vi ska kunna komplettera och inte konkurrera med andra. Jag tror att det finns ett beslut om att Region Dalarnas interna konferenser i första hand ska vara på regionens folkhögskolor. Men vi är trångbudda, så det krockar ibland. Jag vill se mer samverkan med föreningar – t.ex. övernattnings i skolsalar och mat vid olika läger etc. Vi ska inte bara sikta på konferenser, det kan handla om föreläsningar, teater. Det handlar om externa intäkter. Men i och med platsbristen kan det ibland bli trångt och skolverksamheten går först. I den fastighetsutvecklingsplan vi tar fram tittar vi på det. Det är brist på grupprum, personalrum och så vidare. Vi arbetar med detta, se var vi landar.

Vad krävs för att bedriva professionell konferensverksamhet på en folkhögskola?

– Jag tycker inte att skolorna ska vara beroende av dessa externa intäkter. Det är uppenbart för oss i Mora som har Vasaloppet – vi är så beroende av den, det genererar flera hundra tusen kronor. Det är lite fel, blir lite snett. Om vi INTE har Vasaloppet, hur blir det då? I år blev det inget på grund av pandemin. Det är en utgiftspost på några hundra tusen som faller bort, motsvarande en halvtidstjänst eller något. Det är fel att vara beroende av dessa intäkter för ordinarie verksamhet. Gymnasier är t.ex. inte beroende av detta, de ska bedriva undervisning i första hand.

Skulle någon annan enhet inom regionen (t.ex. Regionservice) kunna driva konferensdelen, vilka för- och nackdelar ser du med det?

– Nej, inte konferensdelen, men däremot andra arbetsuppgifter – om jag förstått saken rätt så ser man området som en fastighet med byggnader som passar för skolverksamhet och extern uthyrning, däremot har vi några fastigheter som vi har hyrt ut – det handlar om tidigare personalbostäder – i dagsläget bor en pensionerad lärare där och även en del personer utan koppling till skolan. Då undrar jag – är vi en hyresvärd nu? Det ska vi väl ändå inte vara, då blir det ett budgetansvar t.ex. Kanske Regionservice Bostäder skulle kunna sköta det, kunna hyra ut. Om det är så att vi ska ha uthyrning av bostäder. Ett annat spår kan vara att göra om vissa hus till kontor? Hantering av uthyrning kan läggas någon annanstans. Som det är

idag – om en hyresgäst flyttar ut ligger det på oss att hitta en ny. Men detta har vi fått sätta på paus nu när vår rektor är sjukskriven. Till hösten blir denna fråga mer aktuell, ska vi hålla på med bostadsuthyrning som skola? Internat är en annan sak, då är det våra elever. Men vad gäller konferens och uthyrning – den kontrollen vill vi ha kvar här.

Vad har Mora folkhögskola för utmaningar som ni står inför? Beskriv prioritering och tänkta åtgärder?

– Den stora utmaningen är naturligtvis ekonomin – hur ska vi få ihop det? Det känns som om utgifterna har ökat, men bidragen följer inte med. Det ser jag som ett problem, vi måste effektivisera på olika sätt. Frågor som ställs är vilka kurser ska vi ha, vad ska de innehålla, vad har vi utrymme för? Det är också en utmaning att utöka konferensverksamheten utan att det krockar med skolverksamheten – i och med platsbristen. En konkret sak jag ser att regionen skulle kunna göra annorlunda för att underlätta och spara pengar är inköp av livsmedel. Jag vet hur dyrt det blir att inte handla på anbud. Köpa potatis på ett ställe, mjölk på ett ställe, laktosfritt osv, det blir svårt att göra rätt, svårt att köpa saker som ligger på anbud. Köpa på fel ställen innebär jättemycket pengar i onödan, det är svårt att göra rätt! Man kan spara tusentals kronor om detta synkas bättre. Det är så meckigt att hålla kontakt med många olika leverantörer, det måste vara lättare att göra rätt. En inköpsportal för livsmedel föreslår jag. Sen är ytterligare en utmaning att vi syns för lite, folk förstår inte möjligheterna med att gå på folkhögskola, vi kan bli bättre på synlighet. Vi har dock blivit bättre med en kommunikatör – Malin. Synligheten kopplad till konferensverksamheten är också viktig, inte så att vi går ut med priser, men att visa att vi finns. Vi behöver förbättra det.

Hur kan folkhögskolan vara en resurs för kompetensförsörjningen i länet? Uppdragsutbildningar, utbildning inom bristyrken osv. Vad krävs för att ni ska kunna bedriva sådant, det finns utrymme för detta?

– Jag har bland annat bakgrund som arbetsfömedlare så det här intresserar mig. Vi ska ha utbildningar i bristyrken, det är bra! Det finns även bristyrken inom kultur- och bildningsområdet, som vi har nu är det en bra mix av spetsutbildningar – mode, skidor, men även vårdprofil och restaurang, samt de kulturella som keramik – en bra blandning, det är rätt nivå. Man måste ha samverkansvägar mot kommuner och Arbetsförmedlingen för att ha koll på hur arbetsmarknaden ser ut? Man måste ha den dialogen. Vad gäller nyanlända är min erfarenhet att de kommer ut i jobb via språk och körkort. T ex när det är brist på städpersonal, en anställning kan falla på att personen inte har körkort. Många saknar pengar för att ta körkort, vi kanske kan ha en kurs och stötta i teoridelen, kanske kan det bli kortare kurser av den typen tänker jag. Rekryteringsutbildningar kan funka, AF skickade ut intresseanmälningar till en utbildning gällande fordonsmekaniker, utskicket gick till

de som hade sån bakgrund, det gäller att ta reda på vilka av de arbetslösa som kan vara intresserade. Då bjöds 40 in, man träffade dem, valde ut 20, arbetsgivarna fick vara med och träffa personerna och bedöma dessa. De kunde direkt säga vem de var intresserade av att ta emot som praktikant, de var med och påverkade utbildningen. 12 blev det till slut som valdes ut och gick igenom utbildningen, tio av dessa gick ut i jobb direkt. Det blir bra träffsäkerhet! Så kan man jobba mera. Jag tror på att samarbeta med AF och arbetsgivare, vara med från start i rekryteringen och vara beredd när det snabbt behöver rekryteras. Många arbetslösa, däribland nyanlända hjälper verkligen kompetensförsörjningen i länet. Vi kan lyfta goda exempel. Jag tror att det är viktigt, och man kan ändra mentaliteten hos arbetsgivare.

Kommentar från Carola Gren:

– Måra folkhögskola bedriver idag en yrkesutbildning inom småskaligt ekologiskt byggande. För detta söks ett särskilt bidrag och rapportering av detta sker inte inom ordinarie verksamheten. Ytterligare två yrkesutbildningar kommer att starta till hösten, en timringskurs och en vårdprofil. Skolan har även fått förfrågan om att starta utbildning inom restaurering av gamla timmerbyggnader.

Skulle uppdragsutbildningar kunna bidra till en bättre ekonomi för folkhögskolan? Och hur tänker du kring hur ni ska kunna klara ekonomin?

– Jag tycker att vi ska göra uppdragsutbildningar, men vet inte hur det påverkar deltagarveckorna, det kan Carola svara på. En sak som jag tänkt på vad gäller rekrytering och regionen: i många fall vill regionen ha avkodade ansökningar, det är bra tänkt om det gäller en högre chefstjäns t.ex., men jag hade ett fall där jag sökte jag en lokalvårdare, då är inte avidentifierade ansökningar bra, med tanke på att de som står längst från arbetsmarknaden och kan tänkas söka ett sådant jobb kanske inte ens kan skriva ett cv. Risken är att man sållar bort bra folk.

Kommentar från Carola Gren:

– Skolan erhåller bl a statsbidrag av Folkbildningsrådet för sin verksamhet och villkoren för detta sker delvis i form av återrapportering av deltagarveckor till Folkbildningsrådet, ett fastställt ingångsvärde som måste uppfyllas årligen. Eftersom en uppdragsutbildning inte räknas som en statsbidragsberättigad verksamhet får vi inte rapportera detta i form av utförda deltagarveckor. Vi måste därför först säkerställa att vi klarar ingångsvärdet och villkoren för statsbidraget. Skolan kan därefter åta sig uppdragsutbildningar och kan därmed öka intäkterna. Hur stora intäkterna blir beror på om skolan kan använda sig av befintlig personal eller om man måste anställa särskilt för uppdraget. Uppdragsutbildning får endast ses som ett tillfälligt komplement och inget som man ska bygga sin ekonomi på.

Fornby folkhögskola erbjuder konferensverksamhet med internat.

Intervju med Malin Lagergren

förvaltningschef Kultur och bildning Region Dalarna

Vilka kommentarer har du om de utmaningar och möjligheter regionens folkhögskolor står inför?

– Jag har en del tankar kring nyckelbegreppen organisation, finansiering och driftsform.

Att vi har både rörelsedrivna och egna, regionägda folkhögskolor ser jag ett stort värde i och jag önskar att vi behåller det så men att vi också har beredskap för att det kan ske förändringar. Jag vill gärna se våra tre egna folkhögskolor som Region Dalarnas folkhögskolor. Dessa skolor är konfessionsfria vilket skapar valmöjlighet för de som söker sig till dem. De har olika inriktning, ligger väl utspridda i länet och det är ett viktigt uppdrag

för regionen att kunna erbjuda folkbildning nära människor. Det är också viktigt att kunna erbjuda utbildningar på olika nivåer i länet, ge möjlighet att komplettera sin grundutbildning, kunna förbereda sig för högre studier, gå en yrkesutbildning eller helt enkelt bara förkovra sig inom de profilkurser som skolorna erbjuder. Det är vår uppgift att bidra till att höja utbildningsnivån i Dalarna. Folkhögskolorna behöver nå ut bättre, som det är idag glöms de lätt bort när man talar om regionens olika utbildningsmöjligheter.

Hur ser du på profilmrådena/inriktningen på skolorna?

– Särskilda kurser är ofta kopplade till skolans profilmråden. Där kan man se att intresset för profilmrådena kan variera över tid, t.ex. vad gäller folkmusik, det kan gå upp och ner, en period kan det vara många som söker sig till det, sen kan det förändras. Utmaningen för Malungs folkhögskola är då att fortsatt kunna bibehålla kvaliteten på profilutbildningen, även under perioder då det är lägre söktryck. Mora folkhögskolas kurs i ekologisk odling i Skattungbyn är ett exempel på ett profilmråde som möts med ökat intresse i och med att hållbarhet och livsstil är viktiga frågor, särskilt för unga. Samma sak gäller för Malung och fäbodkursen.

– Vad gäller Fornby har man de textila kurserna och kopplar nu det till socialt företagande. Det kan sägas vara en profil, att satsa på entreprenörskap med utgångspunkt från de kurser som redan finns som profilmråden. Profilmråden generellt är viktiga som skolornas varumärke och det är främst nöjda deltagare som genererar nya deltagare.

Vad tänker du kring vilka det är som idag väljer att gå på folkhögskola?

– De deltagare som söker sig till folkhögskolor idag är inte desamma som förr sökte sig dit. Idag är det främst unga vuxna, många med utländsk bakgrund såsom ensamkommande flyktingbarn, eller asylsökande som söker sig till folkhögskolan. Många med ofullständiga betyg från grund- eller gymnasieskola, med ADHD, autism eller andra NP-diagnoser, unga med psykisk ohälsa eller drogproblematik, men givetvis inte alla. Folkhögskolan är fantastisk på att ställa om och skapa möjligheter för nya grupper, men det ställer också nya krav på personalen att kunna hantera och professionellt bemöta alla deltagare. Folkhögskolorna har en stor fördel i att de snabbt kan ställa om utifrån förändringar i samhället. De har ingen inte lagstyrd verksamhet, utan det är fritt och frivilligt. Det är upp till skolan att besluta vilka kurser man ska ha. Detta ledde t.ex. till att man var snabb med att ta emot många flyktingar under flyktingvågen.

Finansieringen för och styrningen av folkhögskolorna, hur ser du på den?

– Folkbildningsrådets bidrag till folkhögskolorna ska täcka själva utbildningen – det vill säga undervisning och lärarlöner. Regionens

bidrag går främst till drift, administration och internatverksamhet. Vad gäller finansieringen är det ett problem att folkhögskolorna de senaste åren fått sämre ekonomi och blivit allt mer beroende av externa medel såsom hyresintäkter i samband med externa evenemang, såsom Malungs dansbandsvecka och Vasaloppet. Jag tänker att Region Dalarna skulle kunna nyttja folkhögskolorna som konferens- och kursanläggningar i betydligt större utsträckning än vad som sker idag. Regionen skulle oftare kunna anlita folkhögskolorna för uppdragsutbildningar och en sådant förslag har nu glädjande väckts av regionledningen. Men en förutsättning för att det ska fungera är att man rustar upp lokalerna så att de blir ändamålsenliga. Det är möjligt att man borde titta närmare på att separera konferensverksamheten från annan verksamhet och det kanske inte är skolorna som ska driva konferensdelen. Ett problem på samtliga skolor är att lokalerna är gamla och slitna – den fastighetsutvecklingsplan som skolorna nu tar fram visar att det kommer att behöva göras prioriteringar då upprustningsbehovet är i det närmaste oändligt.

– Vad gäller styrningen avskaffades för ett antal år sedan styrelserna på de regionägda folkhögskolorna, det ansvaret övergick till dåvarande utbildningsnämnden och under min tid som förvaltningschef har det legat under kultur- och bildningsnämnden. En utmaning jag kan se är att koppla nämndens ansvar närmare folkhögskolorna. Kultur- och bildningsnämnden har infört ett slags faddersystem, så att varje nämndledamot skaffar sig särskild kunskap om en specifik folkhögskola och det är bra. Sedan måste rektorerna bli bättre på att förstå när information eller sådant som är delegerat behöver komma till nämndens kännedom och ibland också beslutas där. Det är viktigt att skolorna förstår nämndens roll. Ett större informationsflöde mellan nämnd och skolorna hoppas jag på. Men skolorna skulle också behöva ett tydligare uppdrag för sin verksamhet.

Du vill se en tydligare koppling mellan nämnden och skolorna?

– Ja. Nämnden måste kunna ha en viss styrning, Skolorna är inga egna satelliter, t.ex. ingår rektorerna i min ledningsgrupp, men det är viktigt att också nämndens roll som styrelse förtydligas och att en kontinuerlig dialog sker. Ett stort problem tycker jag är Folkbildningsrådets inställning. De verkar inte acceptera regionens nämnd som styrelse över skolorna, utan vänder sig uteslutande till rektorerna med information, nya direktiv osv. Vi har uppmanat Folkbildningsrådet att skicka information till nämnd och förvaltningschef men det sker inte och jag tror att även det har betydelse för relationen mellan skolorna och styrelsen.

Vilka är de största möjligheterna till utveckling hos folkhögskolorna?

– Ledarskapet och en medveten och tydlig satsning på folkhögskolorna både från nationellt och regionalt håll. Vi har rektorer med ett tydligt

utvecklingsfokus som är medvetna om de utmaningar skolorna står inför. Exempelvis kommer under de närmaste åren en stor del av personalen att gå i pension. Det behöver man planera för, fundera över vilken typ av kompetens som behövs i framtiden, utifrån de nya målgrupper som kommer. Bra är också att samverkan mellan skolorna har ökat. Genom åren har de utvecklat gemensamma standarder och handlingsplaner där man samarbetar för att få till en liknande struktur. Regionens nyttjande av folkhögskolorna för intern konferensverksamhet och att nyttja skolorna för uppdragsutbildningar inom bristyrken och språk kan stärka ekonomin långsiktigt och ge utrymme för utveckling.

Region Dalarna – Kultur & bildning, Box 712, 791 29 Falun

Besöksadress: Myntgatan 2, Falun

www.regiondalarna.se